

نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در توانمندسازی زنان روستایی جهت حفاظت از محیط زیست (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان رشتخوار)

خدیجه بوزرجمهری*^۱ - خدیجه جوانی^۲

۱- دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

۲- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۰ اسفند ۱۳۹۸

تاریخ دریافت: ۱۱ شهریور ۱۳۹۸

چکیده مبسوط

۱. مقدمه

سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در حیطه فعالیت زنان به عنوان سازمان‌های غیررسمی در هر نظام اجتماعی با هدف جلب مشارکت زنان در تعیین سرنوشت خود از طریق توانمندسازی در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی آنان، توانسته‌اند نقش مؤثری ایفا کنند. از این رو در این پژوهش تلاش شده است تا نقش این سازمانها را در توانمندسازی زنان روستایی و حفاظت از محیط زیست روستایی بررسی و تحلیل شود.

۲. مبانی نظری تحقیق

ابتکارات و فعالیتهای توسعه روستایی بلند مدت به پایداری پویا نمی‌رسد، مگر این که کلیه ساخت‌های فعال در توسعه روستایی از جمله سازمان‌های غیردولتی با همدیگر همکاری و مشارکت نمایند و از فرایندهای تسهیل‌گرانه برای انجام تغییرات مؤثر در راستای پایداری توسعه در سطوح منطقه‌ای یا ملی بهره‌گیرند. دولت‌ها در سطوح محلی و ملی، کارآفرینان خصوصی، نهادهای مردمی از جمله ساخت‌هایی هستند که بسیاری از سازمان‌های غیردولتی آن‌ها را به عنوان شریک دانسته و روابط تعاملی با هم دارند و سازمان‌های غیردولتی با عطف به راهبردهای مشارکتی، بیشتر متوجه ایفای نقش تسهیل‌گری و میانجی‌گری بوده و کوشش می‌نمایند که بر فرایندهای رسماً طراحی شده توسعه روستایی تأثیر گذار شوند و در این راستا نسل حاضر NGOs متوجه حل مسائل ریشه‌ای همانند پایداری فرایندهای بهره‌برداری از منابع طبیعی، تعمیق پیامدها و اثربخشی کارکردها برای

فقرزدایی ریشه‌ای و اتخاذ رویه‌ای پایدار برای تأمین هزینه کارکردهای روستاها هستند.

۳. روش تحقیق

این پژوهش از منظر پارادایم تحقیق جزو تحقیقات کیفی محسوب می‌شود و با هدف اکتشافی (آثار و پیامدهای شکل‌های مردم‌نهاد در روستاها) به انجام رسیده است. در این پژوهش، از روش نظریه بنیانی و شیوه مصاحبه کیفی و نیمه ساختارمند برای گردآوری اطلاعات و داده‌ها استفاده شده است. مشارکت کنندگان در پژوهش را اعضای هیات مدیره و هیات مؤسس سازمان‌های مردم‌نهاد (باشگاه کشاورزان جوان) در ۱۰ روستا از شهرستان رشتخوار تشکیل داده است. در انجام مصاحبه‌ها از روش نمونه‌گیری هدفمند ترکیبی موارد نوعی و بارز (مصاحبه با افراد با تجربه، شناخته شده و با توانش و آمادگی آرایه اطلاعات مورد نیاز) و گلوله‌برفی (مصاحبه با افراد معرفی شده از سوی سایر نمونه‌ها)، بهره گرفته شده است. اندازه نمونه و فرآیند گردآوری اطلاعات تا سطح اشباع نظری یا آستانه سودمندی اطلاعات قابل دسترس ادامه یافت. بر این چارچوب، ۲۷ نمونه مورد مصاحبه (n=۲۷) قرار گرفت که از این تعداد ۱۷ نفر مرد و ۱۰ نفر زن بودند. در مجموع، ۳۳ مورد مصاحبه (شامل ۲۷ مصاحبه در مرحله اول و ۶ مورد تکرار مصاحبه) انجام شد.

۴. یافته‌های تحقیق

یافته‌های این تحقیق نشان‌دهنده تعدد ابعاد و عوامل تأثیرگذار سازمان‌های مردم‌نهاد بر زندگی مردم در مناطق روستایی و به طور متقابل تأثیر عوامل داخلی و خارجی بر ایجاد این نهادهاست. توسعه

* نویسنده مسئول:

دکتر خدیجه بوزرجمهری

www.SID.ir گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

پست الکترونیکی: Email: azar@Ferdowsi.um.ac.ir

جمله پتانسیل‌های این سمن، جوان‌گرایی و استقبال جوانان و زنان و دختران تحصیل کرده روستایی است به طوری که ۸۲ درصد آنها کمتر از ۴۵ ساله بودند که از نقطه قوت و ماندگاری و کارآمدتر شدن برنامه‌های آموزشی - ترویجی سمن در روستا محسوب می‌شود. به طور کلی از منظر الگوی ترسیم شده شکل (۳)، وضعیت سازمان‌های مردم‌نهاد در مناطق روستایی بسان یک فرآیند است که شکل‌گیری و تداوم آن در مناطق روستایی از همگرایی و هم‌افزایی نظام‌های مختلف در یک بستر معین با اهدافی مشخصی است که ماندگاری جوانان در روستا، استفاده از تمام ظرفیت‌ها و توانمندسازی زنان و جوانان روستایی را به همراه دارد.

کلیدواژه‌ها سازمان مردم‌نهاد (سمن‌ها)، توانمندسازی زنان، محیط زیست روستایی.

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر برگرفته از رساله دکتری نویسنده دوم (خدیدجه جوانی)، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران است.

این سازمانها در مناطق مستعد روستایی به آثار اقتصادی، اجتماعی و همچنین آثار زیست محیطی مختلفی منجر می‌گردد که در این تحقیق به آثار زیست محیطی سمن‌ها ناشی از توانمندسازی زنان روستایی است، تاکید شده است. مهمترین نتایج زیست محیطی نشان می‌دهد که، ۹۱ درصد زنان، روش‌های بومی مبارزه با آفات نباتی را فرا گرفته و به کار می‌برند، ۷۰ درصد با روش‌های جلوگیری از هدر رفت آب آشنا شده اند از جمله: حذف کشت اقلام پرمصرف آب، آشنایی با شیوه‌های نوین آبیاری و فرهنگ سازی مصرف بهینه آب. همچنین ۸۸ درصد روش‌های مدیریت پسماند را آموخته و کود کمپوست برای مصرف و یا فروش تولید می‌کردند که ضمن درآمد زایی برای زنان روستایی سمن، به حفاظت و بهبود عملکرد محیط زیست منجر شده است.

۵. بحث و نتیجه گیری

بر اساس یافته‌های تحقیق، سازمان مردم‌نهاد روستایی (باشگاه کشاورزان جوان) در روستاهای مورد مطالعه صرفاً یک نهاد غیر رسمی ترویجی و واسط بین فرد فرد مردم و قوای حاکم نیست، بلکه همزمان از کارکرد های اجرایی و فعال در حوزه‌های مختلف اجتماعی و فرهنگی اقتصادی، زیست محیطی نیز برخوردار است از

Use your device to scan and read the article online

How to cite this article:

Bouzarjomehri, Kh. & Javani, Kh. (2020). The role of non-governmental organizations (NGOS) in women's empowerment and environmental protection in the rural areas (Case study: Rural areas of County Roshtkhar). *Journal of Research & Rural Planning*, 9(2), 69-82.

<http://dx.doi.org/10.22067/jrrp.v9i4.82728>